

Ενότητα 2η

Γλώσσα- Γλώσσες και πολιτισμοί του κόσμου

Η γλωσσομάθεια είναι το εθνικό χόμπι μας, του Γ. Νικολόπουλου και της Λ. Κουζέλη

Το παρακάτω διασκευασμένο κείμενο είναι απόσπασμα από άρθρο με θέμα τη γλωσσομάθεια που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Το Βήμα» στις 06.11.2010.

Έφεση στις ξένες γλώσσες, είτε για να αποκτήσουν πλεονέκτημα στην απαιτητική αγορά εργασίας του ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου είτε από χόμπι, παρουσιάζουν σταθερά οι Έλληνες. [...] Παρ' όλα αυτά, υπάρχουν και ορισμένοι Ευρωπαίοι οι οποίοι ανεξάρτητα από τις κλασικές ή όχι σπουδές τους επιδιώκουν να μάθουν Ελληνικά.

Η τάση αυτή των Ελλήνων τούς οδηγεί και στην εκμάθηση πιο... σπάνιων γλωσσών. Η ιστορικός κυρία Κατερίνα Χάλκου αγαπά το θέατρο. Πριν από δύο χρόνια άρχισε μαθήματα ρωσικών. «Αισθανόμουν ότι διαβάζοντας και βλέποντας ρωσικό θέατρο σε μετάφραση κάτι έχανα» είπε στο «Βήμα». Γνωρίζει ήδη αγγλικά και γαλλικά και ομολογεί ότι τα ρωσικά τη δυσκόλεψαν στην αρχή. Πλέον μπορεί να κάνει μια απλή συζήτηση στα ρωσικά και φιλοδοξεί κάποια στιγμή να μπορεί να απολαύσει τον «Γλάρο» του Τσέχοφ στο πρωτότυπο. Στο μεταξύ έδωσε εξετάσεις για την απόκτηση του πρώτου πιστοποιητικού γλωσσομάθειας στα ρωσικά. «Θέλω να έχω και κάποιο πτυχίο που να πιστοποιεί τις γνώσεις μου. Θεωρώ ότι μια τρίτη γλώσσα, και μάλιστα κάποια που δεν συγκαταλέγεται στις “κλασικές” ευρωπαϊκές γλώσσες που μαθαίναμε συνήθως, αποτελεί δεξιότητα που εμπλουτίζει το βιογραφικό μου».

«Είναι γλωσσομαθείς οι Έλληνες, με ενδιαφέρον και μεγάλη επιτυχία στην εκμάθηση ξένων γλωσσών. Υπάρχουν σπουδαστές στο Διδασκαλείο που παρακολουθούν ταυτόχρονα τέσσερις ξένες γλώσσες» ανέφερε ο κ. Ιωάννης Κογκετσίδης, γραμματέας του Διδασκαλείου Ξένων Γλωσσών του Πανεπιστημίου Αθηνών, στο οποίο παραδίδονται μαθήματα ξένων γλωσσών από το 1931. Εφέτος διδάσκονται 21 γλώσσες, ανάμεσα στις οποίες ιαπωνικά, κορεατικά, περσικά και αραβικά. Δημοφιλέστερη είναι τα ισπανικά. «Είναι σταθερά η πρώτη γλώσσα τα τελευταία επτά χρόνια, με δεύτερη τα αγγλικά και τρίτη τα ιταλικά» σύμφωνα με τον κ. Κογκετσίδα. Ακολουθούν τα γερμανικά, τα ιαπωνικά, τα αραβικά, τα κινεζικά και τα ρωσικά.

Η Ελλάδα παραμένει μεταξύ των χωρών-μελών της ΕΕ όπου καταγράφονται τα υψηλότερα ποσοστά γλωσσομάθειας. Το 44,8% των Ελλήνων ηλικίας 25-64 ετών δηλώνει ότι μιλάει μια ξένη γλώσσα (35,7%, ο αντίστοιχος μέσος όρος των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης), το 33,4% δήλωσε ότι δεν μιλάει καμία ξένη γλώσσα (36,2%, ο μέσος όρος στην ΕΕ) και το 21,9% δήλωσε ότι μιλάει δύο ή περισσότερες ξένες γλώσσες (28,1%, ο αντίστοιχος μέσος όρος στην ΕΕ). [...]

Εκ παραλλήλου με τις πιο δημοφιλείς γλώσσες οι Έλληνες επιδιώκουν να μάθουν γλώσσες-εργαλεία της δουλειάς τους. Η κυρία Αλεξία Μπούκα, καθηγήτρια σουηδικών σε ιδιωτικό φροντιστήριο, παρατηρεί εφέτος αύξηση του ενδιαφέροντος για τα σουηδικά. Η οικονομική κρίση περιορίζει τα έξοδα, μαζί με αυτά και τις δαπάνες για

ξένες γλώσσες; «Πιστεύω ότι ακριβώς λόγω της κρίσης μαθαίνουν τη γλώσσα, για να μπορέσουν να φύγουν για τη Σουηδία και να αναζητήσουν δουλειά εκεί». Στο φροντιστήριο φοιτούν συνολικά 30 σπουδαστές, όλοι ενήλικοι, και γνωρίζουν ήδη αγγλικά, αρκετοί και γερμανικά. «Οι περισσότεροι έχουν ηλικία μεταξύ 20-35 ετών. Μαθαίνουν τη γλώσσα, για να συνεχίσουν τις σπουδές τους στη Σουηδία. Πάρα πολλοί είναι οι γιατροί που προγραμματίζουν να κάνουν την ειδικότητά τους και να δουλέψουν στη Σουηδία, διότι εκεί υπάρχει έλλειψη γιατρών».

«Να γιατί έμαθα να μιλώ και να γράφω ελληνικά»

Στην οικογένειά της κυρίας Μπιάνκα Τιάνα Μας είχαν πάντοτε έφεση στην εκμάθηση των ξένων γλωσσών. Αλλά η επιλογή της να μάθει ελληνικά ξένισε τους οικείους της. «Ανησυχούσαν ότι η εκμάθησή ελληνικών δε θα έχει άμεση χρησιμότητα» τονίζει. Η ίδια πλέον μένει στην Ελλάδα και βέβαια δε μετανιώνει για την επιλογή της να μάθει ελληνικά. Η Μπιάνκα χρειάστηκε τέσσερα χρόνια, για να μάθει τη «δύσκολη και απαιτητική γλώσσα σας, αλλά είναι ίσως το βασικότερο στοιχείο, για να κατανοήσει κανείς τη σύγχρονη πραγματικότητα της κοινωνίας σας».

πηγή: <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=365303> (διασκευασμένο)

Γλώσσα και πολιτισμός

[...]

Οι γλώσσες, κυρίες και κύριοι, βρίσκονται στα μπόγια των λαών, ψηλώνουν με το ψήλωμα και συρρικνώνονται με τη συρρίκνωση των σκέψεων και των πολιτισμών των ανθρώπων. Δεν είναι δυνατόν οι πολιτισμοί και οι σκέψεις να προάγονται και οι γλώσσες να φθίνουν. Αυτό και το αντίστροφό τους αποκλείονται. Στην τεχνολογία οι λαοί, στην τεχνολογία και οι γλώσσες. Στην ποίηση οι λαοί, στην ποίηση και οι γλώσσες.

Η γλώσσα είναι κοινωνικό προϊόν. Φοβούμαι, λοιπόν, ότι η ανάμειξη των κοινωνιών θα οδηγήσει σε ανάμειξη των γλωσσών με κυρίαρχες τις γλώσσες εκείνες που θα εκφράζουν τις κυρίαρχες κοινωνίες. Η πάλη θα είναι αμείλικτη και το αποτέλεσμα συντριπτικό για τις αδύνατες κοινωνίες και τις αδύνατες γλώσσες. Κι αυτό θα γίνει αργά και σταθερά και ίσως να οδηγήσει, χωρίς να το συνειδητοποιήσουμε, στη γλωσσική και πολιτιστική αλλοτρίωση του Έλληνα. Φοβούμαι πως ήδη ο Έλληνας αισθάνεται έτσι. Αισθάνεται κατώτερη τη γλώσσα του και τον πολιτισμό του, ενώ αισθάνεται ανώτερος, όταν μιλάει τα αγγλικά για παράδειγμα. Αυτή είναι η καρδιά του προβλήματος: ο ξεριζωμός από τα δικά μας. Η νόθευση ύστερα ακολουθεί. Και εδώ είναι που θα στήριζα την πρότασή μου: Για να αποφύγουμε τη γλωσσική μας παραμόρφωση, είναι ανάγκη να αποφύγουμε την πολιτιστική μας παραμόρφωση. Αν θέλουμε να έχουμε δική μας γλώσσα, είναι ανάγκη να έχουμε δικό μας πολιτισμό, ικανό να ενσωματώνει και να αφομοιώνει τα ξένα γλωσσικά στοιχεία. Δεν είναι, λοιπόν, το πρόβλημά μας πρόβλημα κάποιων λέξεων. Το γλωσσικό πρόβλημα που θέσαμε είναι πρόβλημα των πολιτιστικών επιλογών μας. Αυτό οφείλουν να κατανοήσουν τόσο ο Έλληνας όσο και ο Ευρωπαίος, ότι είναι κληρονόμοι του ελληνικού πνεύματος, του ελληνικού πολιτισμού και του ελληνικού λόγου.

Είναι αλήθεια πως ύστερα από οδύνες αιώνων «ξυπνήσαμε με ένα κεφάλι βαρύ», όπως λέει ο ποιητής. Και δεν είναι εύκολο να βρούμε τον ήλιο μας. Τον ζητήσαμε εκεί όπου δεν ήταν. Δεν μπορέσαμε να ανακαλύψουμε τις αρετές μας και να ιχνογραφήσουμε τις μορφές της δικής μας ζωής. Όλα αυτά είναι αλήθεια. Όμως αλήθεια επίσης είναι πως δεν έχουμε πια τον χρόνο («[οι καιροί ου μενετοί](#)») και την πολυτέλεια για άλλες τέτοιου είδους αλήθειες.

Ας προσέξουμε, λοιπόν. Και προπάντων ας προσέξουμε το λόγο του ποιητή: «[Με τα ξόβεργα πιάνεις τα πουλιά, δεν πιάνεις όμως το κελαηδητό τους](#)». Κι οι γλώσσες είναι τα κελαηδητά των λαών. Να αφήσουμε τα πουλιά να κελαηδούν το καθένα το δικό του κελαηδητό. Έτσι αναδύονται οι συμφωνίες και οι συναυλίες των πολιτισμών. Αλλιώς θα ‘ρθει καιρός που στην Ευρώπη της απαστράπτουσας τεχνολογίας θα ακούγεται ένα μόνο πουλί, ο [γκιόνης](#), που μονότονα θα ζητάει τον χαμένο αδερφό του.

Χ. Α. Τσολάκης, ομιλία η οποία εκφωνήθηκε στο 17^ο Βορειοελλαδικό Ιατρικό Συνέδριο της Ιατρικής Εταιρίας Θεσσαλονίκης, Απρίλιος 2003 (διασκευή)

Κινητό: απελευθερωτής ή δικτάτορας

Για τα παιδιά της ψηφιακής εποχής το κινητό τηλέφωνο ήλθε σαν μια φυσιολογική εξέλιξη. Συνηθισμένα να πληκτρολογούν με τα δύο χέρια σε παιχνιδομηχανές, πήραν στη χούφτα τους το κινητό και ανάστησαν τη χαμένη γειτονιά. Οι αποστάσεις μέσα από τους κατακλυσμένους με αυτοκίνητα δρόμους εκμηδενίστηκαν, οι φίλοι βρέθηκαν δίπλα και οι ξένοι «κρατιούνται σε απόσταση» με το να μιλούν σε κάποιον άλλο, όταν δεν θέλουν την προσέγγισή τους. Όσο για το τι λένε; Δεν χρειάζεται κανείς να το ξέρει, οσοδήποτε επιπόλαιο, ερωτικό ή χυδαίο είναι: Το πληκτρολογούν σε γραπτά μηνύματα, χρησιμοποιώντας συντομογραφίες που μόνο οι ίδιοι γνωρίζουν.

Βέβαια οι ειδικοί φωνάζουν ότι αυτή η ασταμάτητη πληκτρολόγηση σε όλο και πιο λιλιπούτεια πληκτρολόγια μπορεί να οδηγήσει σε κατοπινές σοβαρές μυϊκές βλάβες και στρες... αλλά ποιος πιτσιρικάς τους ακούει; Ένας ολόκληρος «δικός τους» κόσμος χτίζεται μέσα από τις ψηφιακές συσκευές, ένας κόσμος που τροφοδοτείται πλέον καθημερινά από ήχους, τραγούδια, εικόνες, ακόμη και βίντεο - ανάλογα με το βαλάντιο. Μέσα από τον πιεσμένο χωροχρόνο της οθόνης του κινητού τα παιδιά ανακαλύπτουν τρόπους έκφρασης και διαφοροποίησης που αντιστοιχούν σε νέο γλωσσικό ιδίωμα.

Κοινωνιοψυχολόγοι που προσπάθησαν να αποκρυπτογραφήσουν αυτόν τον επικοινωνιακό κυβερνοχώρο ανακάλυψαν ότι τα γραπτά μηνύματα των κινητών είναι πολύ πιο εύγλωττα από ό,τι νομίζουμε και χαρακτηρίζουν τους κατόχους τους: Οι δημιουργικοί τύποι παιδιών χρησιμοποιούν τις πιο καινοτόμες συντμήσεις λέξεων και αργκό, διαμορφώνουν ειδικά τις ρυθμίσεις και τους ήχους του κινητού τους και... το χάνουν εύκολα. Τα παιδιά που έχουν μέλλον ως δάσκαλοι, υπάλληλοι και ναυαγοσώστες είναι ορθογράφοι, γνωρίζουν πάντα πού έχουν το κινητό τους και συνηθίζουν να το μαγκώνουν μεταξύ σαγονιού και ώμου. Όσα έχουν μέλλον σε επαγγέλματα εξουσίας (στρατιωτικοί, νομικοί, πωλητές) χρησιμοποιούν πάντα κεφαλαία γράμματα, δεν κόβουν τις λέξεις, γράφουν με συντομία, έχουν ηχηρά μηνύματα και μιλούν δυνατά στο κινητό μέσα στο λεωφορείο ή στο μετρό. Τέλος, όσα προδιαγράφονται για κοινωνικό έργο (νοσοκόμοι, βρεφοκόμοι) χρησιμοποιούν πάντα μικρά γράμματα, χαμηλώνουν την

ένταση του ήχου ή ενεργοποιούν τη δόνηση για να μην ενοχλούν και προσθέτουν στα μηνύματά τους πολλά γραφιστικά συμπληρώματα - όπως χαμογελαστά προσωπάκια.

Οι λόγοι, λοιπόν, που όλα τα παιδιά θέλουν ένα κινητό είναι για να χτίζουν τον ιδιαίτερο κόσμο τους, να συμμετέχουν σε ιδεατές γειτονιές μέσα από τα δίκτυα, να είναι κοινωνικά καταξιωμένα στα μάτια των συνομηλίκων τους, να κάνουν πλάκα - ή και αντιγραφή - την ώρα του μαθήματος, να ξεφεύγουν από τον διαρκή έλεγχο των γονιών τους. Οι λόγοι που οι γονείς τους σκέπτονται ή προστρέχουν να τους το προμηθεύσουν είναι συνήθως οι... αντίστροφοι. Οι γονείς της δεκαετίας του 2000 μεγαλώνουν τα παιδιά τους σε έναν διαρκώς πιο αγχωτικό και θυμωμένο κόσμο. Ιδιαίτερα οι κάτοικοι του Νότου της Ευρώπης, γεννημένοι στη μονοπολιτισμική παράδοση ενός αγροτοβαρούς κρατισμού, βρέθηκαν να μάχονται με την αβεβαιότητα σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία με βιομηχανικά ωράρια. Το άγχος είναι διάχυτο παντού, η ανασφάλεια επίσης, η αγοραφοβία και η ξενοφοβία θερίζουν. Στην Ελλάδα, όπου ο εκσυγχρονισμός παραδόξως συμπίπτει με την αποβιομηχάνιση, το στρες είναι ακόμη πιο έντονο. Ο «θυμός της κοινωνίας» ξεσπάει καθημερινά με την παραμικρή αφορμή και η παραδοσιακά έντονη αξία της οικογένειας νιώθει διαρκώς και πιο απειλούμενη. Τι πιο φυσικό λοιπόν από το να θέλει ο κάθε γονιός να βρίσκεται άμεσα «κοντά» στο παιδί του, όπου και αν βρίσκεται αυτό, όποια στιγμή και για ό,τι συμβεί;

Αυτό όμως που ακούγεται φυσικό είναι στην ουσία μια νευρωτική αντίδραση, μια προσπάθεια αστυνόμευσης της ζωής των παιδιών, που σε άλλα στοχεύει και σε άλλα οδηγεί. Όπως ήδη είπαμε, τα παιδιά θα κάνουν το παν να μετατρέψουν το κινητό από όργανο ελέγχου σε όργανο απελευθέρωσης. Οι γονείς θα έχουν μεν την ψευδαίσθηση ότι «είναι κοντά», αλλά τα παιδιά θα βρίσκονται όπου θέλουν με όποιον θέλουν και θα επικοινωνούν ανεξέλεγκτα με άτομα που δεν γνωρίζουμε. Αυτό το όργανο που τους δωρίζουμε ως «συσκευή εντοπισμού» γίνεται στα χέρια τους μοχλός αντίδρασης, αποσταθεροποίησης του σχολικού περιβάλλοντος και ανάπτυξης μιας προσωπικότητας που θα αποφεύγει να αντιμετωπίζει τον κόσμο «πρόσωπο με πρόσωπο». Οι ειδικοί σε όλες τις μεγαλουπόλεις του κόσμου τονίζουν ότι το κινητό τηλέφωνο στα παιδικά χέρια μετατρέπεται σε εργαλείο προσβολής των συμμαθητών πίσω από την ανωνυμία μηνυμάτων, αλλά και σε δέλεαρ για βιαιοπραγία και ληστεία εις βάρος των παιδιών που το φέρουν επιδεικτικά.

Τάσος Καφαντάρης, Εφημ. Το Βήμα, 09/11/2003

Η εκμάθηση ξένων γλωσσών αποτελεί αναγκαιότητα για τους σύγχρονους νέους

Α. Σε έναν κόσμο που οι χώρες του καθίστανται όλο και περισσότερο αλληλεξαρτώμενες, και νέες τεχνολογίες έχουν εξαλείψει τα σύνορα και τις αποστάσεις, δεν μπορούμε πια να παραμένουμε μονόγλωσσοι. Η εκμάθηση μιας ξένης γλώσσας έχει γίνει αναγκαία περισσότερο από ποτέ για τη σύνδεση με τον υπόλοιπο κόσμο. Η επιτυχία πλέον εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ικανότητα του ατόμου να λειτουργήσει ως ένα μέλος ενός παγκόσμιου χωριού του οποίου τα μέλη ομιλούν μια ποικιλία γλωσσών. Η εκμάθηση ξένων γλωσσών δεν αποτελεί πλέον ένα χόμπι, αποτελεί μια αναγκαιότητα για τους σύγχρονους νέους.

Β. Σε μια περίοδο που το μεγαλύτερο ποσοστό των νέων δυσκολεύεται να κατακτήσει μια θέση στην αγορά εργασίας ένα σίγουρο διαβατήριο για την θέση αυτή αποτελεί η γνώση ξένων γλωσσών. Η γλωσσομάθεια είναι απαραίτητη για πολλούς λόγους.

Γ. Καταρχήν, σε προσωπικό επίπεδο μιας και ο νέος αποκτά μεγαλύτερη αυτοεκτίμηση. Εάν βρεθεί, για παράδειγμα, σε μια ξένη χώρα θα καταφέρει να επικοινωνήσει με αλλόγλωσσους ανθρώπους, πράγμα που σίγουρα τονώνει την αυτοπεποίθηση του νέου. Διευρύνει τον πνευματικό ορίζοντα, την κριτική του ικανότητα, δημιουργεί νέους τρόπους σκέψης, νέες νοητικές δεξιότητες.

Δ. Σε κοινωνικό επίπεδο μιας και η γλωσσομάθεια μπορεί να βοηθήσει τους νέους να ανακαλύψουν τον πολιτισμό της χώρας τους και να τον συγκρίνουν έπειτα με τον πολιτισμό άλλων χωρών. Διότι το να μιλούν μια ξένη γλώσσα σημαίνει πως υπεισέρχονται σ' ένα κόσμο ανθρώπων που σκέφτονται διαφορετικά, έχουν διαφορετικό τρόπο ζωής. Ανακαλύπτουν επίσης, καινούριες ανθρώπινες συμπεριφορές, παύουν να έχουν προκαταλήψεις και επαναπροσδιορίζουν την στάση τους στην κοινωνία. Αρχίζουν να εκτιμούν την διαφορετικότητα. Η εκμάθηση γλωσσών συντελεί στην ανάπτυξη της ανεκτικότητας και της αμοιβαίας κατανόησης μεταξύ των λαών με διαφορετικό πολιτισμό.

Ε. Σε επαγγελματικό επίπεδο η γλωσσομάθεια αποτελεί «κλειδί» για την επαγγελματική επιτυχία. Ειδικά στην Ευρώπη η γνώση και η ευχέρεια σε περισσότερες από δυο γλώσσες αποτελεί σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Οι ξένες γλώσσες αποτελούν σημαντικό διαβατήριο προκειμένου να ενταχθεί κάποιος στην αγορά εργασίας. Η γνώση της αγγλικής γλώσσας αν και εξακολουθεί να κατέχει την πρωτοκαθεδρία δεν αποτελεί πλέον προσόν μιας και θεωρείται δεδομένη. Στην επαγγελματική σταδιοδρομία είναι δύσκολο να απορροφηθεί κάποιος στην αγορά εργασίας, αν δεν γνωρίζει, όχι μόνο μια, αλλά τουλάχιστον δυο ξένες γλώσσες.

ΣΤ. Η γλωσσομάθεια βοηθά στην συνεχή επιμόρφωση του εργαζομένου. Του επιτρέπει να συνεργάζεται με αλλόγλωσσους, διευρύνει το πλαίσιο συναλλαγών. Αυτό σε μια κοινωνία παγκοσμιοποιημένη και πολυπολιτισμική, όπως η δική μας, είναι ιδιαίτερα σημαντικό. Στην Ευρωπαϊκή Ένωση προσφέρονται αρκετές ευκαιρίες για εργασία που χάνονται από την έλλειψη γλωσσικών γνώσεων. Ταυτόχρονα, όμως, οι επαγγελματικές απαιτήσεις έχουν αυξηθεί τόσο ώστε η γνώση ξένων γλωσσών κρίνεται απαραίτητη ακόμα και για τους πολίτες που θέλουν να εργάζονται στην χώρα τους. Η ανάπτυξη του τουριστικού τομέα στην Ελλάδα, για παράδειγμα, καθιστά αναγκαία την εκμάθηση μιας ή περισσότερων γλωσσών.

Ζ. Ακολούθως, η εκμάθηση γλωσσών, είτε για μελέτη, είτε για επαγγελματικές ανάγκες, για τους σκοπούς της κινητικότητας, για ανταλλαγές, είτε για απλή προσωπική ευχαρίστηση είναι πλέον επιτακτική.

Κλαίρη Γαλανάκη, Εφημερίδα το Βήμα, 5-7-2013 (διασκευ